1875

ПЕСНЕ

ЈОВАНА ДРАГАШЕВИЋА.

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
13716

У ЗЕМУНУ.
Књиговежачка Т. В. Стефановића.
1861.

РЛЗСр I 164/1.1

РТ 90

РТ 90/1

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
13716

ПЕСНЕ

ЈОВАНА ДРАГАШЕВИЋА.

РГ-30
~~2006 А53~~
РЛЗ СрI 164/1.1

I.

ПЕСНЕ

ЈОВАНА ДРАГАШЕВИЋА.

У ЗЕМУНУ.

Књигопечатња Н. К Сопронова.

1860.

Кад весеља други траже,
Певац љуби покој тих,
И са тугом у прсима
Зачиње се спев и стих.

Даворје.

ИЗДАНЄ ДОБРОТОМ

Г. ИЛИЈЕ МИЛОСАВЉЕВИЋА

КОЛАРЦА.

МОЈЕ ПЕСНЕ.

Знаш каке су песне моје?
Кад човека сети једу
Па је таман у погледу,
У грудма му огањ гори,
А он ништа неговори;
На челу му глуво доба,
На устнама бусен с гроба,
Сам умире, када плане,
Гроб задане, кад уздане —
Е таке су песне моје!

Кад изгуби отац чедо,
Што га као сунце гледо,
Па с' одпади у ајдуке
Јер с крвничке пало руке;
Јад јадује, гњев му рана,
И гони га гором слепа,
А кад згледа свог душмана:
Од погледа с' земља цепа —
Е таке су песне моје!

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

Па је с' видео цуру белу
Умиљату и веселу,
Што на челу небо носи,
На устнама мед је роси,
По грлу јој миље плива,
На грудима рај почива,
А пољубац кад је кане:
На лицу јој зора сване —
И таке су песне моје! —

МОЛИТВА.

Господи, да внидетъ предъ
Тя молитва моя, приклони ухо
Твоє къ моленію моєму.
Псалтиръ.

Ти, који сав свет једним мигом крећеш
И у слави по облаци шећеш,
У светлост се к'о ризу облачиш,
Дивно небо ведриш и облачиш,
Који дугу седмобојну шараш
И светове из ничега ствараш,
Који небо звездама застиреш,
Дивну зору румени натиреш,
Који с' већи од целе селене —
О Господе, смилуј се на мене!
Лицем к земљи кој' пред Тобом падам
И ништожан благости се надам!
Твоју благост потоци жуборе,
Ветри шуште и китњасте горе;
Тебе Отца земља проповеда,
Безконачност с небом исповеда!
Ти шумице одеваш зелене,
Обдржаваш срне и јелене,

Ти лавове по пустињи раниш,
Малог мравка од падежа храниш. —
Све што људско може видет' око:
Ова земља и небо високо,
Јарко сунце, што овако сјаје
И векова'ма непамћеним траје,
Сјајни месец и сићане звезде,
Што трептећи преко неба језде —
И још многа, уму непознатна,
Превиспрена, дивотна и златна:
Све с' то, Боже, Твојих руку дела,
Све их Твоја љубав произвела!

Све створено од света постања
Теби служи и Теби се клања:
Прашак земље, к'о високе горе,
Росна капља к'о и сиње море
Тебе слави, хвалом преузноси
И од Тебе благу милост проси —

Кад превечну, дивну славу Твоју
Са светови чисти дуси поју,
Кад пред Тобом стрепе Херувими,
С миријади трепте Серафими:
Шта ће човек, овај мравак слаби,
Ког ништина у тренутку зграби? —
О Господе, невечерњи свете,
Ја сам скрушен и сузе ми лете.

К Теби с' дижу лаке мисли моје,
Ал их скруше зраци силе Твоје;
Чуства срце узбуђено носи,
Ал у страху дух милости проси.
О Господе помилуј ме мрава,
И од мене да Ти струји слава!
Изведи ме из провале страсти
И запој ме струјом Твоје сласти,
Боже свети, силни, милостиви,
Упути ме ка блаженој њиви,
Где с' усеви вечни засађују,
Где с' блажени плодом наслађују! —
Сна часови, столећа ли многа
Протекоше до рођења мога;
Ја се родих — сутра м' неће бити,
Прах ће слаби црни гроб покрити!

Данас гордо подижу се горе,
А кад сутра — залило их море;
Данас човек сладости ужива,
А кад сутра — земља га покрива;
Данас велик, међ првима први,
А кад сутра — облазе га црви!
Све се руши и све се обара,
Све пропада, у прах се претвара,
А Ти, Боже, који живот дајеш,
Свим световма, колико Ти трајеш? —

Ти си један, Боже, безконачан,
Ти премудар, штедар и превечан! —
О Господе, што судбине круте
Руководиш, осветли ми путе,
Којим треба да мој живот иде,
Да их жељне моје очи виде!
Сузно око којекуда блуди,
Ал дух једном за вечности жуди.
О Господе, погледај ме мрава,
И од мене да Ти струји слава! . . .

1855.

МОЈ ЖИВОТ.

О чемерни мој животе
Како с' тужан и жалостан!
Теб' покрива облак злостан,
О чемерни мој животе!
Код природне све дивоте
Сам с' ти један безсладостан —
О чемерни мој животе
Како с' тужан и жалостан!

1855.

СМРТИ.

Авај смрти небило те,
Тиранине овог света!
Цвету недаш да процвета,
Авај смрти небило те!
Најдражије ти ми оте
Неумитна и проклета!
Авај смрти небило те
Тиранине овог света!

1855.

1855.

Прође брзином муње и ова година стара,
Свету која је страхом и ужасом грозила била;
Страшна као олуја и гром кад облаке цепа
Прође и нигда се она још свету вратити неће,
Спомен тек њен је осто да људе сећа на време,
Кратке но грозне јој владе, и сад смо њеном
на гробу.
Кад је ступала била на владу овога света,
Звона су звонила гласно и топови пуцали громки,
Сваки се радов'о био да срећу у дом му до-
несе,
Напредак сваки да му у послу иде и расте,
Сваки је мислио, ова нек боља буде од прошлих,
Како би свет унапред а не у назадак ишо;
Жеље су света биле на обште смеране добро.
Судба ал виша и моћ са овим' се жељам' не-
слаже;
Сасвим је друго било у књизи записано вечној:
Народи с' дигоше један на другог и мачем у
руци,
Крв је потоком текла и земља се тресла од
пуцња;

Било с' узбунило море, узбунила с рекама земља;
Ваздух се хучно дрм'о и облаци с тресли у њему;
Зелене ливаде плодне и њиве погажене људма,
Стењала даљна мора под тешким теретом људи.
Као овце кад се на клање чопором воде
Људи су људе на даљно губилиште слали,
А зашто? — Воља је тако и равнотежа Европе
Хтела (да „Болник" живи . . . .)!
И рат је био почет, и људи су с' борили дивно,
И крв је потоком текла . . . . и сви се најпосле смире.
Је су л' бар добили срце, за чим им жељаше жудно?
— Недали једном да б' други с' докопати истога мога . . . .
Исто као и море кад бурне подиго б' волне
Сво б' се заљуљало до дна; да — лаку прождере сламку;
Или кад ветар целом са снагом силе б' напрего
Лако да перце дигне са земље и баци у вијор:
Тако с' и година ова над светом управљајућ' бедним,

Снажно трудила била да многа чуда почини
Заиста, она је доста у жељи и успела својој,
Сав јер свет се чуди и диви толпкој хуки,
Која ј' додијала мору и земљи, досадила људма,
Тешка је била мачу и пушци и перцу и жици.
Па је л' бар војне конац толике достојан хуке?
Је ли је људма тиме принешено користи ка-
кве? —
Гледај кримска поља нагнојена човечим телом,
Гледај обале морске обојене црвеном крви,
Види плодне доље испуњене лешєви људски —
Питај сузне очи за милион тужећег света....
Ето таква је стара и прошла година била!
Сва испрскана крвљу у вечности отишла крило,
Владу предавши сестри са незнам аманетом
каквим.
Тако изумире све на овој изнуреној земљи,
Тако пролазе лета и свет се једнако мења.
Свака је година друга од прве жешћа и гора!
Нову дочекује свет са праском и поздравља
лепо,
Желећ' на прагу њеном од Творца вишњега
срећу.
Доста ј' и било беде и невоље тешке и љуте,
Доста је земља сузом и крвљу рошена била.
Једном већ нека и мир и покој ступе на владу,

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

С миром долази срећа и напредак народа сваког.
С таквом се жељом свет са новим поздравља летом,
С таквом жељом и Србин у нову годину ступа!

ЧОВЕКУ.

Куда се стремиш светле домашити, човече,
звезде,
Куда ти блуди дух, куд ли те одводи тај?
Пучина ова је шупља, а плаво небо високо,
Грднога простора тог никад ненађе ти крај!

Залуд узлећеш на небо и пута тражиш у звезде,
Испитат' неможеш ти, како ће с' доћи до њи;
Тајне су то за тебе и нико их дознат' неможе,
Танак је разум наш, слабачки људи смо ми.

Питат' топлоћа сунцу и светлост одкуда јарка,
Много ј' за човека то, слаба је његова моћ.
Нашто питати земљу и ваздух, небо и . . . .
Бога —
Месеца, звезда одкуд, тамна ли нашто
нам ноћ?

Мани се светлих звезда нек јасно трепте на небу
Правац њиов и пут сам је назначио Бог;
Мани се свега тога и пусти чуда нек живе,
Све је далеко то слабог од разума твог.

Питај се, слаби ти, зашто живиш на земљи,
Питај, могуће је л' уски прескочити гроб? —
Све што очима видиш: и земљу и море и небо,
Све ће ти казати то, туге и смрти да с' роб.

Није ли дакле лишње у светлост облачити сенке,
Мрачну и тамну ноћ сјајан претварат' у дан;
Није л' залуду (кад нам никако није могуће)
Тумачит' кратки тај нашега живота сан?

И рад чега се човек у муци толико пати,
Често и живот слаб жртвује сујетом свој;
Може ли стећи срећу ил набавит' људма спокојства
Његовог труда тај многи и крвави зној?—

Ах, наш живот је кратак, јер чим напредовать' пође,
Тугом и бедом већ почне му венути цвет;
Мртвачки сандук јесте са детињом сродан колевком,
Човек се рађа да мре, не да га овечи свет . . . .

Многи се човек пашти да тајне виспрене сазна,
Пење с' на облачни свод, блене у сунчеви
зрак;
Многи се гњура по мору и дубоко рије у земљу,
Али му залуд све, густи покрива га мрак.

Други се опет жури да силно богатство стече,
Велики трпи страх, подноси кишу и снег;
Ал му залуду сва та његова трудба и мука,
Немож' спокојства дат' златни ни сребрни
брег.

Шта нам је живот бедни, кад бриге мукле га
гризу?
Ништа, већ робство и јад, којега човек
је роб;
И тек се онда човек избави робства од тога,
Од светских беда кад ладни га прикрије
гроб; —

Човече, чедо беде, окан' се блудит' по мраку,
Па рођену сам твоју завири у груд;
Ту ћеш тек моћи наћи за чиме срце ти жуди,
Тражити изван себ' залудан биће ти труд.

Не големо благо нит знање недамашних ствари,
Него племенит дух, чиста и спокојна свест
Јесу тек символи нашег блаженства овде на земљи,
Среће нема без тог, био ти Солон ил Крез! —

СРЕЋА.

Цео свет око једне точке се окреће:
Велико и мало тражи станак среће;
Овај у једноме, тај у другом чему,
Сваки у ономе, што се свиди њему.
Што једни презиру, мрско им је веле,
То је другим' предмет најтоплије жеље.
Где један налази овоје задовољство,
Ту највеће другог мучи неспокојство;
Што једногл блажи и душу му крепи,
Одотог се други ужасава, стрепи.
Један сабљу паше у битку се спрема,
Други над папиром ради среће дрема;
Један морем плови, златна брда тражи,
А други одеждом свештеном се блажи;
Један жели варош и златом се кити,
Други у пустињу и пећину хити. —
Мнима је људска срећа теке сенка сама,
Но када би и та била постојана! . . .
Судбина се наша различно окреће
И по неравнини иде точак среће:
Један весео игра, а други унива,
Један славу збира, а други ужива;

Који први бјеше, последњи је сада
Ко с' јуче пењаше, данас доле пада,
Ко с' јуче слављаше данас горко страда! —
Неправилно коло света је овога,
Неумитна судба одвећ нам је строга:
Данас човек благо на гомилу слаже,
Сутра веће други њиме располаже;
Данас јак и богат, диже с' и поноси,
Сутра од другога кору леба проси;
Данас дворе зида да с' у њима слади,
Сутра већ сирома умире од глади;
Данас у слободи сладки су му данци,
Сутра већ га тиште робовања ланци!
Све на свету пада, све подлежи мени
И то свуда влада по целој селени.
Један спрема лађе и по мору блуди,
Ал немож' да нађе, за чим срце жуди;
Брујан ветар дуве, приспу беде веће!
Лађе се утопе — ето станка среће!
Други опет мисли да у слава стоји
Оно, што ће срце да му успокоји;
Па поради тога у рат и бој хити
Да победним венцем славе се окити.
Али га залуду ратна слава дражи,
Кад немож' да нађе, што му срце тражи,

Залуд жање плоде своје ратне службе,
Кад подлећи мора законима судбе:
Данас он душмана побеђена гледа,
Сутра душман други њему заповеда!
Неки опет себи пријатеље тражи,
Да са њиме беде у животу блажи,
Али среће нема ни на томе путу —
Немогуће судбу умолити круту.
Док је човек богат, њега сваки пази
И пријана с' верних сувише налази,
А чим мало склизне и допадне беде,
Пријатељи неће, ни да га погледе!
Неког случај какав до нечег узнесе,
И он, лакоуман, одма се понесе;
Блага има доста, као паша живи,
Који га познаје, чуди се и диви.
Никога с' небоји а многима суди,
Због власти и блага ласкају му људи.
Но ништа на свету за дуго нетраје,
Нит вечито судба штогод коме даје:
Он падне и блага његовог нестане
Пре него га ђаво гонити престане! —
Тако све на свету једнако с' окреће,
И сад је већ коров што бијаше цвеће;
Тако судба срећу суноврат обара
И јучашње сласти у пелен претвара;

Тако живот земни самом с' тугом рани,
Док се трошно тело у гроб несарани . . . .
Нигде нема среће, нигде лица њена,
Стан јој непознаје земља ни селена;
Свуд је сама беда, свуд невоља клета,
И туга је општа владатељка света!

1856.

ПОРЕД ГРОБЉА.

Је си л' видео, друже, то зелено гробље?
Ето то су двори, куда ћемо ићи.
Тако судба оће — њезино смо робље —
И та коцка никог неће мимоићи!
Гле како мирише то шарено цвеће,
Како се таласа та мекана трава;
Видиш како славуј весело облеће
Зелени брежуљак, што људство спасава.
Ено онде мајка за јединцем тужи,
Лије сузе вреле, те гробак залева;
Гледа чедо драго у руменој ружи
Па кука и тужи, плаче и запева.
И наша ће тако кукавица мати
Изнад гроба нашег пролевати сузе,
Проклињаће себе, па ће запевати
И тужит' се Богу зашто њу не узе,
Па ће свако јутро долазити стара
На зелено гробље да походи чеда,
Да нам љуби дворе, да нас разговара,
Да слађана чеда сузама надгледа . . . .

Но гле, како славуј весело облеће
По зеленом гробљу и густи жбунићи,
Гле како мирише то шарено цвеће,
О да лепих двора, куда ћемо ићи! . . .

СРЕЋИН СТАН.

Где је среће стан?
Ил у селу, ил у граду,
Нек ми кажу који знаду:
Где је среће стан?
Код убоги, ил богати,
Одвећ рад би био знати:
Где је среће стан?
У зеленој је ли гори,
О пастиру, проговори:
Где је среће стан?

Нађ' ћеш среће стан,
Не у граду нит у селу,
При самртном већ опелу:
Нађ' ћеш среће стан!
У дворови срећа није,
Но када те земља скрије:
Нађ' ћеш среће стан!
И још ти се рећи може:
Кад ти пођу святый Боже
Нађ' ћеш среће стан.

1855.

НОЋ.

I.

Тија нојца растрла је крила
Па је земљу тамом убавила.
Бледи месец у пуноме лицу
Разблажава помрчину густу;
Из мрачности величаство вири
Помешано с ублаженом језом;
Мека трава рани се и дише
Благом негом ноћи добротворне;
На крилима покоја и мира
Свака тварка тијо одпочива;
У наручју свечане тишине
Јестаство се новом силом снажи;
У потоку с' огледају звезде,
Мила чеда божеске дивоте;
Роса краде светлост од месеца,
И прелива с' у зракама бледим:
Све се блиста у светлости скромној,
Све с' дивотом обасуло чарном,
Све је немо ништа се нечује,
Све је глуво и сном се крепи:

Само поток лукаво се краде
Кроза траву и шарено цвеће,
И пролазеħ' са сребрним лицем
Са травицом шапуће потајно.
Тихи лаор лети из пољане
У наручја шумице зелене,
И са лишћем, љубавцима својим,
У милоти ашикује љубкој.
Милина је посмотрити земљу
Обасјану месечином сјајном,
Дивота је погледати небо
Окићено трептећим звездама,
У драгости ове ноћи бајне
Купају се узбуђена чуства,
У милини душа се растапа
У љубкости срце заиграва.

* * *

Ја усамљен на овом брежуљку
Леденоме седим на камену,
И проматрам месец и даницу
И остале милољубне звезде.
Па се дивим величаству Творца
И његовој великој љубави,
Којом земљу обдари и небо
И којом је створио селену.

И дивим се високој мудрости,
Која све то држи у поредку,
И прегрдној тој моћи и снази
Која све то тако силно витла!

* * *

Свет је велик и пун вечних тајна,
Које нису смртнима приступне;
Свет је велик и пун је чудеса,
Која човек немож' да поима.
Ова земља наша домовина,
Овај месец у бледоме руву
Јарко сунце, огањ божаствени,
Плаво небо, престо безконачја —
Све с' то сама недомашна чуда,
Све су тајне непоимне уму!
Мали мравак, што по праху пузи,
Или црвић у растовој кори,
Или цветак са шареним лишћем,
Или лептир са злаћани крили,
Ил мушица једвавидно мала,
Или чела у меденој чаши —
Све с' то чуда којима се човек
Немож' нигда доста да надиви!
Одкако је земље и живота,
И одкако човечија лика,

Вид се света непрестанце мења
И све нова јављају се чуда;
Ал још нико ту неодкри тајну,
Нити дозна колик' мрва важи!
Дух човечиј на облаке с' пење
И безкрајној лети по пучини,
Обзире се и тамо и амо
И на нова чуда наилази.
Овде сунце у свом величаству
Око себе обрће планете,
Онде друго од овога веће
Многа сунца око себ' окреће.
Тамо комет с опруженим репом
Покрај сунца несташно с' провлачи
И претеће сујеверне слутње
Простом пуку у срце улева.
Човек гледа и израчунава
Стазу звезде око њена сунца,
И нађе је, ал је звезда опет
При свем томе за човека тајна!
Сада слази у дубине страшне,
Рије земљу да до срца допре,
Па говори, како огањ гори,
Како стене топи и разлева;
Ал и то је опет само тајна:
Људско око невиди дубоко.

Бог је вечни једанпут за свагда
Положио предео разуму,
Те дотле ће, а ни мрве даље;
Иза међе разумове моћи,
Тек настаје почетак пучине!
Ша при свој тој суженој граници
Горди човек холо се размеће
И одвише себе прецењује.
Он сам види да му недостаје
Силе уму и моћи разуму;
Али крије јер му мило није,
Па се мучи да оно докучи,
Што му духу Вишњи одказао;
Па се труди и за оним жуди,
Што му срцу није намењено;
Па се пашти да и оно свати,
Што је изван човекова круга;
Па се стара да оно добије,
Што ј' његовој снази немогуће;
Па се брине и за оним гине,
Што животу ни познато није;
Па жељкује и за оном зраком,
Коју око још видело није,
А што чезне и упорно с' нада,
Да проникне удољене тајне,
Да с' истргне из овога мрака,

Па да себи тим блаженство стекне!
То су жеље слабомоћних људи,
То су мисли и ватрене жудње;
Ал да нису црнилом залите
Једком искром смртнога задаја
Себичности — отрованом стрелом —
И подлости — сатановом душом —
Све би с' друго прегорети дало,
Све би пало, у мраку нестало.
Ово двоје — отрова зачинци —
Врже људе испод њиних ногу . . . .
Човек -- мећа сузе и пепела
Чедо јада и пород несреће —
Желео би да небо присвоји,
Па да шета по дворани сјајни;
Рад би био да у земљу продре,
Па да зграби Алемову руду;
Хтео би сунцем да завлада јарким
Па да свету закрати му сјати!
То је корен његовој несрећи
Те никада задовољства нема,
То је квасац његовим јадима
Што му глођу суморно спокојство.
Сваки предмет, ма најмањи био,
Који око у селени згледа,
Њега гризе и ужасно мучи

Те му живот самом жучи дoји. —
Жеље су му грдни исполини,
А он цео — од мрвице мањи;
Мисли шаље под небесну сферу
А овамо — по прашини пузи;
Жели сести уз колено Творца
А у дели — Бога с' и несећа,
Оће да је цар селени целој
А робује — пакленоме црву,
Па се дичи што демону служи
И поноси одличијем адским! —
Жалостна је људска кратковидност
И чемеран живот у робији,
Несрећан је дух у оковима,
Холих страсти и црних слабости,
Достојинство ј' људско понижено
Кад га порок у ланцима држи,
Душевна су крила посрамљена
Кад им страсти очупају перје!
Ма је човек слабачко створење
Да с' одупре легион'ма зала,
Већ подлегне — па им верно служи! . . . .

*
* *

Тија ноћи спусти крила ниже,
Да јестаство тврђи санак спава,

Тија ноћи разаспи облаке
Да заклониш звездице од земље.
Невине су те сићане звезде,
Безлобно је светило месеца;
Грешна земља, препуњена клетвом,
Оскврниће месец и звездице . . . !

1857.

---

* * *

ВИШЊЕМУ.

Поемъ Богу моему дондеже есмъ.

Псалтир.

Тебе Творче дивни, безконечни,
Велик' Боже премудри и вечни,
Тебе отца света и нарави
Успренута моја душа слави!

* * *

Ти си силан и чиниш чудеса,
Тебе славе земља и небеса;
Ти световма њино биће дајеш
И сунцама по селени сјајеш.
Теби служи сва природа бајна
И селена вечна и безкрајна:
Бледа сјајност ноћнога месеца,
Хитра муња, што облак пресеца,
Ноћна тама и сунчеви зраци,
Тресак грома и тешки облаци,

Дивна луна чарна и чудесна,
Ситне звезде светила небесна,
И љубкости окићене зоре —
Тебе Бога и Господа дворе!

* * *

Ти си велик, милостив и силан,
Ти си страшан, превечан и диван:
Од Твог гласа задркте небеса.
Од мргода пучина с' затреса;
Ти с' осменеш — зора порумени,
Љубко гледнеш — радост по селени;
У твом оку љутина с' засјаје:
Коло света двизати с' престаје,
Све створено у највећем страху,
Тек да рекнеш — па је све у праху!

* * *

Правда Твоја тек је правда чиста,
Воља Твоја милосрђем блиста;
Благост Твоја тек је благост права,
Око Твоје љубав изражава.
Твоју хвалу поју Херувими,
Твоја дела славе Серафими,

Твоју љубав и Твоја чудеса
Преузносе, ликују небеса;
Па и земља, у својој ништини,
Уздиже се к превечној висини,
И у страху величаства Твога
Узноси Те — Творца силенога!

* * *

Кудгод око обазре се моје,
Свуда види свемогућство Твоје;
Гдегод мисо допрети ми може,
Тебе видим, о велики Боже!
Грдне стене и високе горе,
Бујне реке, валовито море,
Сјајне звезде и месец међ' њима,
Плаво небо, што их све обима,
Јарко сунце и остала чуда —
Свемогућство Твоје видим свуда! —
Бацим поглед у морску дубину,
Обазрем се на плаву пучину,
Летнем духом на небеса горе,
Забленем се у тајнствене дворе
— Где је вечност из храма чудеса
Разасула безбројна небеса,
Где је снага силу надмашила,
Где је мудрост себе надвисила . . .

Гледам земљу и на земљи што је,
Гледам сунце, подобије Твоје,
Гледам, видим и све Тебе видим
Јербо Ти си у свему што видим —

* * *

О велики, безкопачни Боже!
Моје с' око нагледат' неможе
Твојих дела и Твоје дивоте,
Твоје славе и Твоје красоте.
Моја с' душа немож' да надиви,
Ни овоме што на земљи живи,
А још мање светова множини,
По безкрајној расутих даљини.
Слаби језик немож' да изрази
Ни толико, колко око спази,
То ли оно што душу узбуди,
Ил што срце чуствује у груди!

* * *

Но кад сунце с планетама својим'
Изчезава пред суштеством Твојим,
И свет када пучине небесне
Испред Тебе као сенка чезне:

Шта је земља према Твојој слави,
Шта ли човек слаби и ништави?!

* * *

Али душа у својој ништини
Жели с Тобом да се сједини;
Сакрушена Твојим Величаством
За сјајнијим тежи савршенством;
Да Те љуби и да Те се боји,
Да Те хвали к'о анђели Твоји,
Да делима Твојима се диви,
Да по Твојој светој вољи живи.
Моја душа, ова искра мала,
Коју ми је Твоја љубав дала,
Тежи Теби и љубави Твојој,
Тежи Богу и надежди својој,
Тежи Отцу света и нарави
Са усхитом да Те вечно слави! —

1858.

ТОПЧИДЕРЪ.

Знате л' који место једно,
Где речица кривуда,
А брдашца окићена
Надкрила га одсвуда?

Где славујн умиљате
Извијају гласове,
Те још већма оглађују
Мајског јутра чарове.

Где кошута са јеленом
На ливади скакуће,
А поточић с бистром водом
По травици шапуће.

Где се цвеће разнобојно
По долини осуло,
И мирисе на све стране
Чаровито просуло.

Где из чесме вода ладна
На камичку мрмори,
И кроз цвеће мирисаво
Умиљато жубори.

Где водоскок по ваздуху
Сеје сјајне капљице,
И где свуда око леја
Веругају стазице? —

То је место сладовања,
Туна мед је и шећер,
То је место благовања,
То се зове Топчидер. —

* * *

А знате ли место једно
Обасуто пеленом,
Где је поље засађено
Чемериком зеленом?

Где свакада на ногама
Тешко гвожђе звекеће,
Тврда земља и камење
По ваздан се преврће.

Где с' потоци долевају
Човечијим сузама,
И живот се један води
У највећим мукама.

Где уз песну славујеву
Чује с' још и плакање,
И жалостно уздише се
Уз кошуте скакање.

Где невоља торжествује,
Ширећ' руке лакоме,
А судбина свирепствује
У тренутку свакоме.

Где несрећа коло води,
Јад се с бедом спарује,
Те плачевној у тој доли
Горка туга царује? —

То је место туговања,
Туна јад је и чемер,
То је место робовања,
То се зове Топчидер. —

1858.

ЈЕКА ОД ГУСАЛА.

Доколѣ, Господи, забудеши ни до конца.

Псалтир.

Од онога дана чемернога,
Кад је србско пропануло царство
На Косову пољу јадовиту.
Србин трпље муке свакојаке
Од Турака грдних зулумћара,
И препишта у ланцима тешким.
Све што му је најмилије било
Већ његово смело бити није.
Дивна поља и ливаде тучне
Прегажене беху од Турака;
Лепа села и вароши красне
Постадоше станиште Турака;
Где бејаху куле и кубета
Ту се дижу Турска мунарета;
Где с' појау песне божаствене
Ту урличу оџе и дервиши;

Где је Србин живовао лепо
Ту се бâше турски јањичари,
Где је песна орила се дивна
Ту је мучна овладала чама. —
Србин сеје а Турчин пожњева.
Србин гаји а Турчин ужива,
Србин ради а Турчин се слади
Србин роди а Турчин одводи.
Српска земља турски спаилуци,
Српска чеда турски заточници,
Српске сабље о турским бедрима,
Српске токе на турскима грудма,
Српско злато на турском оделу,
Српско благо у турским рукама.
Турски коњи српске газе мајке,
Турска пушка Србина погађа,
Турска сабља српску главу сече.
Нигде мира за Србина нема,
Нигде станка нит' весела данка!
Код својега толикога блага
Србин поста убого сироче;
Код толике своје госпоштине
Србин поста слуга без динара.
Место паса свилена и сјајна
Липовом се диком опасао,
Место тока сребрних и златних

Лед згрудвани прса му покрива,
Место бојна мача пламенога
Штап слепачки десницу му краси,
Место тешке диван-кабанице
Покровац га просјачки одева,
Место дома и дворова лепих
По гудура Србин се пребија,
Место цркве и храмова сјајних,
Што-но Срби Богу подизали,
Студен камен у пећини ладној
Беше олтар српских молитава! —
Срб се пење на врлетне стене,
Ил увлачи у провале брдске
Да избегне турско самовољство;
Небои се међеда и вука
Нити других грабљивих зверова,
Тек с Турчином да наблизу није,
Е је Турчин гори од међеда
Е је Турчин грознији од вука —
Све процвиље у невољи тешкој,
Све проклиње дан рођења свога
У утроби чеда проплакала
Толик' муке беху пристасале;
Тако траја четири стотине,
Тако Србин у окови пиштах,
Док се Богу сажалило није

Те послао зраку спасоносну!
Тад Србину заиграла душа;
Подиже се велико и мало,
И све, што се Србином назвало
У Србији земљи ојађеној.
Машише се шуме и оружја,
Машише се горе и планина,
Прибраше се у чете хајдучке,
Прибраше се и заверише се,
Да се бију и крваве с Турци,
Да их гоне и да их тамане,
Е је дошла у подгрлац душа
Е су јади превршили једом.
Мал' по мало отвори се војна,
Те потресла цара у Стамболу,
Задрмала турску царевину,
Зачудила четир стране света,
Разагнала своје зулумћаре,
Очистила земљу од немила,
Одковала крила и мишице,
Разведрила небо облачито,
Раздрагала поља и рудине. —
Али срећа никако недала,
Да с' избави свеколико робље,
Е већина оста у окови
Јадујући Богу вапијући.

Ал је небо над земљом високо,
А земља је преко мере тврда,
А на земљи безчовечни Турци,
А Турци су српски мучитељи,
А спасења мученику нема.
Нема уво да би јаук чуло,
Нема срца да би зажалило,
Нема душе да с' одзове души,
Нема људи да избаве људе! . . .
„Ој свијете огрејано сунце,
„Да ли хајеш да л' нехајеш за ме,
„Да л' би хтео па неможеш само,
„Ја ли нећеш па се изговараш?
„Што ме гледаш у рукама туђим,
„Што ме гледаш на мукама тешким,
„Што ме гледаш на оштроме ножу,
„Што ме гледаш на грозноме колу,
„Што ме гледаш у тамници ладној,
„Што ме гледаш у турском синџиру,
„Што ме гледаш те ме неспасаваш,
„Што не годиш, да ме ослободиш ? ? ?
Вако цвиле невољни Бошњаци
Преко Дрине преко воде бујне,
Вако цвиле тужни Ерцеговци
Уз приморје туђега Србинства,
Вако цвиле Срблји Арбанашки

На Косову и око Призрена,
Вако цвиле кукавни Бугари
Међ Балканом и Дунавом ладним,
Вако цвиле ал им асне није,
Горко цвиле ал помоћи нема;
Залуд сузе пред очима слепим,
Залуд јаук, кад су уши глуве! —
Јевропа се поноси и фали,
Да се бори за слободу људства,
Да војује противу тиранства,
И да сипа луче просвећења;
Ал залуду сва та фала њена,
Кад невиди крвава варварства,
Кад нечује мученичке ваје,
И кад неће за јаде да хаје! . .
Ој Србине, мој брате рођени,
Ој Србине мучениче давни!
Неуздај се у помоћ туђинску,
Помоћ туђа наплата је скупа;
Неослањај с' на љубав туђина,
Љубав туђа пуна је горчила.
Ко у себи доста снаге нема,
Томе туђа недаје мелема;
Ко од другог помоћи изгледа,
Том најслађи залогај преседа;
Ко у туђу мишицу се нада,

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

Тај имаде још много да страда;
Ко у туђој својој срећу тражи,
Тај варљивом тек се сенком блажи,
Па чуј Србе, о мој драги брате!
Ова беда нек је наук за те;
Још утуби шта са неба труби:
Само слога Србина спасава
Тако Србу писано на грбу . . .

ЉУБИЋ.

Опета је пушка загројила бојна
И опет крвава заподела с' војна.
Блиста сабља, јатагани бљеште,
Пламти пушка а топови треште,
Јече горе од ужасне звеке.
Тутње поља, љуљају се реке,
Вриште коњи а грмљаве грме,
Турци врве да са Срби с' крве. —

Узаврело доље и равнине,
Оживеле шуме и планине;
Крвав барјак у пољу се вије,
Срб се диже да Турчина бије;
Бојна хука и крвава рука
Из горе је извела хајдука . . .

* * *

Хучи војска српских зулумћара
А из војске Турчин проговара:
Ој ђауре, ти копиле худо,
Дај Србију а не гини лудо.

Али Србин ћаји одговара:
Кушај с мога узет' је хаџара! —

* * *

Страховита звека грмљава и вика,
Неболомна хука и топот и рика,
Замотала војске, обавила поље
А туна се Србин са Турчином коље.
Од пушчана праха облаци дебели
Над Љубић, над војске тешко се наднели;
Огњевито сунце са висине гледи
Ал немож' да види, ко ће да победи.
Пушка пуца, разлеже с' по гори
Слобода се са тиранством бори.
Једна сабља с десет јатагана,
Један Србин са десет душмана.
— Горки јади! руше с' палисади,
Крвца врела ножеви се лади . . . .
Букти ватра, падају јунаци,
Надежде се уклањају зраци . . . .

* * *

Збунили се лави, смели соколови —
Јунак проговори, борба се обнови:

Топ за топом грми, пушка пушку иште,
У крв запливало поље и бојиште,
Крвави су ножи, крвави јунаци,
У крви сунчани купају се зраци.
К'а на небу дуга дивна и шарена:
Сијала је ђорда крвљу поквашена.
Бодро Србин ступа, за слободом тежи,
Малаксали Турци — Силан-паша бежи....

* * *

Попустила грмљава
И ватра се гаси,
На Љубићу победни
Разлежу се гласи.
На млазу је крвавом
Оштра јатагана
Просинула победа
Крвљу изапрана.
Сунце српске слободе
На зреник се пење,
Под ногама Србина
Непријатељ стење....
Бурно тече Морава
С крвави таласи,
Да осталим Србима
Победу разгласи,

Крвца боји обале,
А струјом пливаше
У округу црвеном
Глава Ћаја-паше. —

ОДПОЗДРАВ ДРУГУ.

У грмљави —
Све се заборави!

Кад небо грми и киша пљушти,
Човек се згури па ита дома,
Негледа, шта то око њег' шушти —
Клони се кише — плаши се грома.
Тако сам и ја сметуо с ума
Који је празник, тиче л' се мене?
Облачно било -- па беж'о с друма
Да неби м' жеље биле стрвене . . . .
Коло се среће кренуло било
(Комет нам добро јавио беше),
У котлу судбе јако је врило,
Клобуци с' многи дизат' почеше.
Час небо ведро, час опет није
— Ново се стане, са старим бори —
Најпосле све се у једно слије
Што с' општој жељи мора да двори.
Ја радо гледах, смеја ми с' душа,
Е бива оно, што срце жели;
Ал наједанпут сад оскоруша
Чврсто ми гркљан притеже бели!

Да је од кога марио неби,
Него од оног, што сунцу клања,
Једнаке вере с њима сам био
Па м' опет бро'јо јазичног стања . . . !
Чудим се томе, па само ћутим,
Речице ником прословит' нећу,
Страшљиво гледам — ал добро слутим,
Па сматрам — чапље како одлећу . . . !

* * *

С тога сам био заборавио
Да имендан ми дошо и прошо,
Зато га нисам ни прославио —
У то и ти већ с поздравом дошо.
Од мен' ти, друже, велика фала,
Што ме се сећаш ко друга свога,
И кад би срећа икако дала
Ја би и боље пријана мога. —
Но петли нојцу ево већ гоне —
Збогом! буд' вес'о у твоме крају,
Поздрављен буди и поздрав' оне
Који ме и само мало познају! —

1859.

ВАЈ.

Ах судбо клета, што ме тако гониш,
И болну душу увијаш у мрак?
Зар тужно срце да ми свагда пишти
И никад сунца неугледа зрак? —
Одкад сам рођен до данашњег данка
Под стеном беде пиштим као црв,
И сузе лијем, нити имам санка,
Туга ми вечна исисала крв.
Надамном лебди црне ноћи тмина,
У грудма стоји мученички трн,
И кад је свуда на земљи тишина,
Громовни облак покрива ме црн.
Нит јарко сунце, што на небу сјаје,
Може ми с душе отопити лед,
Нити ми драгост ма какову даје
Румена зора или месец блед.
У вечној туги горке сузе лијем
И венем бедан ко узабран цвет,
Из дана у дан сами отров пијем,
Нит ми се мили тај шарени цвет.

Често се питам (а сузе ми теку):
Нашто ме створи свемогући Бог?
Зар ја да будем у целом мом веку
Сиграчка судбе и времена злог!
Та ја сам мали за такову ролу,
Вијору шта је невидљиви трун?
Каква ли слава гордоме Еолу
Разбит' о стену прост рибарски чун? . . .
Немао, немам, нит ћу имат' среће,
Судба ме гони свуд у свако доба,
Бог сваког гледа, само мене неће —
Ах, што већ нисам с оне стране гроба?
Судбина горка, а живот ми плачан,
Сваки спрам мене само злобно дише;
Па кад сам сваком у очима мрачан:
Узми ме, Боже, да неживим више! —

1858.

РАЈИЋ.

Грми и пуца — бој се бије,
Земља црвена — крв се лије!
Робовање додијало,
Крвца врела узаврела,
Слобода је бодра срца
У крвави бој извела.
„На бојиште Србин ко је,
Ко је Србин на бојиште!“*)
Тако Србин Срба зове
Домовина кад поиште.
Оставља се чарна гора
И оставља дивно поље,
Под барјак се ићи мора
Да се кивни душман коље,
Тек нејака нек чувају
Деца кућу и огњиште,
Ко оружје носит' може
Нека лети на бојиште! —

* * *

Ћаја паша с војском страшном
Силном и снажном

---

*) Позајмљено.

Српску земљу гази,
Немилице руши, рази.
К'о олуја када пољем лети,
Тако бујно непријатељ клети;
К'о облаци преко неба густи,
Тако паша, тако Турци пусти,
Да као гром
Сруше српски дом
Једним махом, једним хуком
И крвничком руком.

* * *

Страшна сила и голема
— У Србина таке нема;
Велика је сила ова
Није толка Србинова.
Већ пуцњава пољем јечи,
Оштра ђорда блиста, звечи;
Хука с' дигла, магла пала
Те је војске замотала:
Оружје пуца, оружје с' ломи,
Падају људи, падају коњи.
Црвена крвца облила поље
Крвнички ту се бије и коље,

Као лав
До очију црн, крвав,
Лети Србин у гомилу
Да сломије турску силу.
— Бесан тигар — сваки има
По три срца у грудима.
Гази, коље, сече, бије,
Своје грозне крвопије,
И обара, и сатире —
За слободу радо се умире!

* * *

Силно Турци удараю
Да крваву сатру рају,
Да у грудма балчак скрше
Те да славан бој доврше.
Па кидишу и халачу
И у српски шанац скачу,
Крвца мрка од ајдука
Опенила тешке јаде,
Где је смртна грозна рука
Оборила палисаде . . . .
А на топу само један
Славан јунак непобедан!
Самрт грозне чете роји
Код топова Рајић стоји,

Иду Турци унапреда
Још топове Рајић неда,
Бурно сукте мусломани
Још топове Рајић брани,
Сабља сева, пушка грува
Још топове Рајић чува ;
Што пушака им'о био
Све на Турке испалио,
Па се оштра ножа маши —
Још се Рајић Турака неплаши !

Но од гвожђа мишица му да је,
Спрам тисуће душманина шта је ?
Силна војска силених Турака
Обколела чудо од јунака;
Сто пушака у једанпут плану,
Сто ножева у мах се заману,
Камо мишце да сили одоли ?
И јунака црна крвца поли , . .
Од сто рана, от сто јатагана
Паде Рајић јунак од мејдана ! —

1859.

ПОТОК.

Са високе горе
У дубоко море . . . !

У планини горостасна стена,
Божјом руком туна постављена,
Да векује, а да очекује
Судбу бољу и Божију вољу.
Стоји стена ладна и зелена
Маовином меком покривена,
Стоји стена и векове броји
Стена стоји — и планина стоји . . . .
Ил од туге, или од милине
Низ' прси јој сузе помилиле;
Бистра суза, к'о сокола око,
Кад погледа у небо високо,
Ил ко' чиста росица са листа,
Кад у лучи сунчаној заблиста;
Па, к'о траву да мекану воле:
Сјајне капље капале су доле,

Капале су и капале биле
Те поточић тако начиниле....

* * *

Као шарена змија
Брижљиво се поточић савија,
Па кроз лишће и танану пену
Хити, лети у долу зелену,
Гредом цвеће поздравља и роси
И са собом ситан песак носи,
Па се вије и несташно врда
Крај доље и брда.
Овде љубне црет румени,
Тамо зграби листак оборени
Па се игра
И зеленим листом титра,
И опета тече
И мекану ливадицу сече.
А к'о овце безазлене
Што за једном полазе,
Поточићи кроза стене
Са стране му долазе,
И он расте и све већи бива
Поток се назива. —

Капље мале да л' за стеном желе?
Капље с' лиле поток начиниле!

* * *

Преко шљунка сад поток ромори,
Покрај цвећа шапће и жубори,
Једну земљу гојном влагом дои
А кошуту бистром водом пои,
И кроз траву и жбуниће младе
У шуму се краде,
Па вијуга
Крај зелена луга,
Па веселим са мрмором
Разговара са студеном гором,
Па жубори
И ромори,
Тепа цвећу, улагује с' гори
Ласка трави
Да га мила самог неостави.
Клања му се росно цвеће
Као своме добротвору,
Поздравља га као зору
И тичица са гранчице слеће.
А он с' грли с братом својим,
Пут је један сад обојим;

Титру ноге водом пљуште,
Талашчићи струјом шуште,
Више брују, мање с' виje —
Р е ч и ц а је; више поток није.

Копље мале да л' за стеном жале?
Копље су се дивно разиграле!

* * *

Вода бистра к'о искреност што је,
Талашчићи од сребрне боје
Тијо шуште и пољану квасе,
Да се цвећем ливаде украсе,
А потоци са свих страна теку
Амо теку да саставе р е к у.
Река с' шири, долина се шири,
На ливади шарају летири,
А на брегу није више цвеће
Но сенито, шумско, зелено дрвеће! —

Сад је р е к а в е л и к а и ваља камење,
Куд наиђе, раздире и разбија стење,
Нема више жубора, нит на жубор слути
Него дере матицом, таласима мути,
Грдне ваља предмете, страховито јечи,
Рије земљу, корито, да своје овечи,

Тмуло хучи и бесни, а размеће вали
Те да дробне брегове у себе обали,
Да с' рашири себична по целоме свету,
Да у себи самојзи створи своју мету. —
На обали њезиној градови се вију,
Горди њени таласи зидове им мију.
Многа места, вароши, и предели цели
Њена носе имена, она им удели. —
Опет гордо протиче, опет некуд жели,
Куда? — тамо у свој гроб: Океан дебели —

Капље мале да л' за стеном жале?
Горко жале, јербо су пропале! . . . .

18.9.

АЈДУК-ВЕЉКО.

Дигла с' војска силна од горда Видина
Да у Србе дође преко Неготина.
Но чува л' ко Неготин,
Има ли јунака,
Који ће се борити
Противу Турака?
Брани л' који Крајину,
Ко је глава њена?
Ил је можда судбини
Својој остављена? —
Вељко тамо борави
Српски соко сиви,
Нит ће Турци продрети
Докле Вељко живи.
Вељко чува Крајину,
Он одбрана њена,
Вељко браћи Србима
На Крајини стена! —
Неготинско поље колко се протеже
Заузели Турци, па на Вељка реже.

Реже Турци, мула-паша прети,
Да ће бели Неготин узети,
Да ће Вељка уватити жива,
На да више о царству неснива;
Мула прети и паше остале
По Србији како ће да пале,
И како ће да покоре рају
На да Турке опета признају.
Вичу Турци, радују с делије —
Вељко пије, ни бриге му није;
А чета му оружје загледа
И низ поље почесто погледа,
Оће ли им скоро часак доћи,
Кад ће с Вељком већ на јуриш поћи! —

* * *

Тамнина је густа, пољану завила,
Фанатичку силу покојем залила.
Ајдук-Вељко сабљу паше
Сву од злата кованог,
На убојна коња јаше
На ђогата помамног.
На грудма му јелек сија
Као токе злаћене,
За силајом пушке верне
Турском крви плаћене.

Око му је жива муња,
А десница јаки гром,
Око њега чета бојна
Са иштућим погледом.
„Што ја чиним то радите!“
(А за сабљу увата),
Тако Вељко чети рече
Па ободе ђогата. —

* * *

Тишина је глува успавала паше,
А санак им ласка, да с' јаве неплаше . . . .
Вељко Турке знаде —
Сад у табор паде,
Већ добоши бију
И барјаци с' вију,
Таламбаси хуче,
А бубњеви бучс,
Подигла се јака
Вика од Турака . . . .
Срце куца,
Пушка пуца,
Пламен сучс,
Србин туче;
Метак топа,
Што докопа,

Дроби, руши;
Крв се пуши
Од јунака
И крвних Турака!
Пушка плане,
Турчин па'не,
Сабља сева
И одсева
А из срца
Крвца врца,
Јунак лети
На долети,
И кад фисне --
Ни да писне!
Где посече
Крв потече,
Као река;
Нема лека,
„Беште, Турци, беште, ето Вељка!“

Хука, бука,
Алабука,
Вељко трчи
Те пут крчи,
Ножи звече
Вељко сече

И куд доспе
Крв се проспе.
Магла с' дигла
Те покрила
Војску, поље;
Ох невоље!
Ноћ је а не дан.
Јада чини тешки јатаган
Устукнуше Турци назад,
Немогаху с' довити —
С громовима огњевитим
Није с' ласно борити! —

* * *

Завидница стара неда Србу славе,
Већ се труди Србу да дохака главе.
Јунак с' бори витешки
Докле год непа'не,
Ал је Вељку давно већ
Нестало цебане.
„Дајте штогод помоћи,
Голема је беда.“
Ал се пак'о подиго
Па помоћи неда. —

Црна душо паклена
Куд сатаниш сада,

Куд те демон одводи
У тамнине ада?
Зар да Србин и сада,
После толких мука,
У недрима несрећним
Одгајава Вука?

О клетва ти народња
Потомство убила
Те да би се неслога
С тобом изгубила!
Племе ти се затрло,
О паклена змијо,
Проклет био и онај
Који те родио! —

* * *

Торжествују тешке и паклене злоће,
Заилази сунце — тако судба оће! . . .
Зора с' јавља на истоку
Дивна и румена,
Као да је на бојишту
Крвљу обливена.
У турскоме стану жубор
И голема врева
Турадије по пољани

Просула се плева.
У српскоме шанцу Вељко
Топове осматра,
Још'те мало, па ће бојна
Започети ватра.
Зора стоји, немиче се,
Љубопитно гледи
Од два грома у тој борби
Ко ће да победи?
У то Турски топ загрми,
А гора заječи,
С обе стране просуше се
Ђулад и картечи.
Храбри Вељко нанишани
И тек п л и! да рече,
А паклено ђуле турско
Гласак му пресече!
Ни данути, само једно:
„Држ'те с' браћо мила!“
Јуначкоме Вељку то је
Последња реч била! . . . .

* * *

Престаде битка дивна и очајна,
Неготин цвили а уздише Крајна.

Клонули храбри Вељкови јунаци,
Среће витешке потамнеше зраци!
Вељко је био сва сила и снага,
Њега кад нема, све остало пада! . . .

*
* *

Паде Вељко храбри, ал му оста име
Србин, док је сунца, да се дичи њиме! —

1853.

СУЗА.

Горком тугом завијено
А чемером заливено,
Тужило је момче болно
Бедно и невољно.
У оку му суза засијала,
На увело с' лице скотрљала,
А низ лице на земљицу пала
Где је ружа цвала.
Да је каква сила,
Земљу би пробила,
Па с' у огњу њеном растопила;
Ал је суза мала
На ружицу пала
И на цвету с' њеном задржала,
Шапуће јој цвет румени
Топлом сузом поливени:
Росо сјајна из кога си врела?
Тамо, где се зора бела
Умиљата и весела,
На грудвици чудно леда

Чаровно огледа;
Где се шуме и иланине,
Цветна поља и равнине
Преобразе, па се слију
И у стакло збију;
Где с' упија луча сјајна,
Где борави сила тајна,
Где се топе чарне боје —
То је врело моје,
А судбина теби ме донела! —
Росо сјајна жалиш ли за врелом?
Више нег' ти за зорицом белом,
Више него земља за сунашцем,
Више него душа за срдашцем! . . . .

* * *

Градином се девојчица шеће
Те разгледа различито цвеће,
Па је мома покрај руже стала
Те мирисан цветак узабрала.
На прси га заденула своје —
Љубке ствари да на љубким' стоје! . . . .
Опет шапће цвет румени
На грудашца придевени:

Росо сјајна жалиш ли за врелом?
Бистра суза задрктала
Па на беле груди пала,
На срцу се растопила
А цвету је говорила:
Лепи цвете, најлепши на свету,
Ја сад стигох моју жељну мету;
А и нежно моје врело мало
На грудма би радо вековало . . . !

1859.

БУРА.

Јадоблаци над земљом крше се,
Грмело је — пучина се тресе.
Мућа сева, небо у пламену,
Прети згорет' земљу и селену.
Тресак трешти, гром за громом грува
К'о да ћ' небо доле да се згрува:
Да накаже свет за грешна дела,
Да га смлави у шаку пепела,
Па по вечној пучини развије
Од зла зрна да спомена није!
Тешка тама земљу притиснула,
Као да је сунце истиснула
Из небесног обрта и кола,
И прогнала са светлога стола:
Да несија проклетству и злости,
Да негреје страсти и пакости!
Вијор вије јаче и силније
Вековечне да стене избије,
И сурва их низ планинске стране
У провале бездане и тамне:

Како б' огањ, кад стена с' одкине,
Посуктао кроз те пукотине,
Те стопио стене распрскане
И пролио масе усијане.
Раст и горун и грм и топола,
Роб беснила и гњева вијора
Са животом и смрти бори се,
Пуца, крца, крши се, ломи се.
Горско зверје планином далеком
Заурлало страховитом јеком;
Узрујало с' поље и равнина,
Задрктала гора и планина;
Ужаси се свуда разастрли
Страва земљу, гроза небо грли . . . . .
А ја — мравак на тој земној кори,
Или листак у зеленој гори,
Зрно л' песка у дубоком мору,
Ал тек перце у судбе вијору —
Сам у пољу, остављен од свију
Да с' на мене јарости излију . . . .
Стоји хука, ломљава и јека,
Изнад мене и око менека
А ја стојим — ничег се небојим!
Видим земљу — из ње гроза лети,
Гледнем небо — и оно ми прети,
А ја стојим, ничег се небојим!

Дркти земља и јестаство стење,
Пада дрвље, руши се камење,
Облак сијне и опет помрачи —
Доле Судбо, од тебе сам јачи!
Ал зар клета тиме с' распалила,
Те гром тешки на ме опалила;
Гром је пуко, па јекнуо тамо . . .
Ја с' пробудим — па с' насмејем само.
Око мене свуд је било тијо,
Остало је само санак био . . . !

1859.

НОЋ.

II.

Ноћи тамна ноћи!
Како с' црна и студена крила
Над слабачким светом разавила,
Те покрила ливаде и људе
Да по земљи лаке сенке блуде!
Свуда тијо, мртво је глувило,
Ове с' у твоме недру изгубило.
Дрво, цветак укочено гледа,
Травка травки јаде исповеда.
Поток само малени жубори,
Али и он као да се бори,
А са чиме? да л' о гробу снева?
Или оће да више оклева
Те по трави да се дуже бави
И да с' више цвећа намирише?
Или жали, што је тако мали
Те неможе дрвље да извали,
Па да г' носи 'нако неувело
Да га носи у море дебело! —

Вај, жеље су такове у света,
Ничег нема, што њему несмета,
Па што може, то руши и дроби,
Све раскида тек да себе здроби! . . . .

* * *

Црну земљу, људско легло, притискују тешки греси,
Поприште је овде греха, ту с' паклени боре беси.
Људско срце, људски разум, две су силе што се преду,
Вечита је борба она, ал се борци милуједу.
Што би разум хтео био, а срце му неби дало,
Попушта се, јербо срце само неби прокопсало.
А што срце једном захте, том се разум непротиви,
С тога човек тако дуго, на земљиној кори живи,
Ето тако човек држи равнотежу својој снази,
Вичан, свога срца напон на туђ' рачун да одјази.
Тако човек више срцу нег' разуму своме двори
— Нежнијем се увек бори, да послужи и удвори.

С тога лице земљи црно, с тога облак пунан грома
Те што срце — врело зала — магнетом је тешког грома.
Неправо се човек тужи, сам је узрок својој тузи,
А подлост му црна лежи и у самој ока сузи.
Колики је, наливен је, тмом најцрњих једких зала,
А жељу му, у зли дели, судба није обуздала.
Дроби, руши, ломи, цепа, крши, коље, дави, бије,
И на смртном часу жали, што све срушит' мо-го није.
Толико га црна дела у паклено недро свела,
Толико му црну душу страст крвава обузела!
Убит' брата, заклат' отца, мајци дати црне ризе,
То су дела њему мила и савест га ништ' не-гризе.
Тако пако у човеку свештеника свога нађе —
Човеку је крв човечја цигло пијће понајсла-ђе . . . . ! —

* * *

Где су дуси иструнулих људи,
Где ли тело оскврњеној души? —
Танка искра по пучини блуди,
Трошно зрно у земљи се суши!

К небу рони човечија душа
Над облаци судњи данак чека,
Од земље је гони тешка тмуша —
Сунце још'те негреје човека . . .

Пучина се вечности напаја,
Ту се искра у прамове лије;
Црна земља тешкога задаја
Ладно зрно крв човечју пије.

У облаци сунце се огледа
И лик баца у дугачкој шари:
Пуста душа човечија, бледа,
У крвавој огледа се пари.

Лик је њезин, што на земљу баца,
Црњи него најмучније ноћи,
Само некад с крвавог светлаца,
Појави се у сјајној — црноћи.

Па та сјајност очи засењава,
А свет овај подлога је вида:
Црна с' душа са сунцем сравњава —
Бегај звездо, човек нема стида! . . . .

* * *

Брате драги, друже мили, од детињства, од колевке,
Избави ме из невоље, избави ме нужде преке!
Тако човек помоћ иште од човека брата свога,
А незнаде, јадан, да је црно срце у овога.
Где те боли, пита овај, да ти могу дати лека,
Кажи мени, немој другом, нема вере у човека.
Ти ме знадеш, пријатељ сам ја највећи био теби
Од постанка па све до сад, а и данас зашто неби?
Само кажи, где те боли, то је, што ми треба знати,
Па ћу с' одма побринути најбољег ти лека дати. —
Ево овде, шапће тужан (зар и ладна слутња зебе!),
Ево овде, пријатељу, немам никог осим тебе,

Избави ме, оживи ме, тако т' Бога, тако т' среће!
Подла душа гледа рану и брижљиво — отров меће . . . .
Ах, тај мелем самрт носи, рекне болан и издане —
Та ја то сам и желео, треба да нас буде мање . . . .

* * *

Пукни земљо црна, проспи огањ врели,
Да би грешни људи ватром сагорели!
Груни, громе тешки, разби земљу ову,
Смрви и последњу клицу човекову,
Да га нигде нема, да му трага нема! —

* * *

Судбина је крива, што је толко зала
Она је делима овај правац дала,
Судбина покреће човечије силе,
Мајке наше нису за зло нас родиле!
Тако човек дела своја одговара
Па, подао, брата и човека вара.

Своје груди правда, на судбу се тужи,
Она му је крива, с' ње невољом тужи! —

О човече холи, врат' се срцу своме,
Тој тврђаној стени, срцу леденоме;
Врат' се свом тирану, крвопији људи,
Ту је извор зала, ту у твоји груди.
Што су зла на земљи, није судба крива,
Но је судба крива, што те трпи жива.
Несисају људе ти ноћни вампири,
Но их пали огањ, што ти срце шири.
Акрепи и змије маленог су једа
Отров срца твога највећег је вреда . . . .

* * *

Поветарче, у тој ноћи тамној
Зашто тужиш, када човек ниси?
Ил ти можда тек се играш само
Око траве и зелена лишћа,
А ја мислим да тугујеш тужан! —
Туга само човеку је дата;
Њему с' рекло да сам себе бије,
Да се срцем а са срцем бори.
У тој борби он си живот руши
И матери у наруча лети:
О, у гробу мир вечити влада!

Лепа ноћи, што ме росом росиш?
То су ваљда сузе, драга ноћи,
Што пролеваш над — пропалим светом?
Залуд сузе, што мајка излива
Нада својим обљубљеним сином;
Оне само теке сенку теше,
Која можда то незаслужује!...

Због̂ом тâмо и ви сјајне звезде,
Што сте сведок човечијих дела!
Ја одлазим у наруча сану;
Сан је братац самрти блеђане,
Па можда вас, о сићане звезде,
Никад више ја видети нећу....

ДАЈ МИ БОЖЕ . . . .

Дај ми, Боже, крила
Макар летирова,
Да одлетим часком
До белих дворова,
До дворова белих
Загоркиње виле,
А на меке груди
Моје драге Миле,
Па кад ме на груди
Своје прими Мила,
Онда м' узми, Боже,
Летирова крила! . . .

У Крагујевцу 1859.

МОЈ РОБ.

Нас неколко — десетина,
Десимо се у мејани,
Седели смо, певали смо
Црвеником угрејани.
С нама никог небијаше
Него један бокал с вином,
А до њега мање флаше
Напуњене — опет вином.
Из бокала трбатога
У чаше се вино лило.
Па се пило и певало
И безбрижно веселило.
На сред стола до бокала
Беше јање испечено,
И за атар веће згоде
На делове исечено.
Па у једној руци сваки
Држи комад печенике,
А у оној другој опет
Чашу пуну црвенике,
Пред сваким је више чаша
Један другог да нечека

Па је исто тако било
Више чаша крај менека,
Докле с' једе дотле с' ћути,
Кад се пије, онда с' пева;
Ал о беди каквој нибуд
Баш ником се и неснева.
Ал да видиш, једно чудо
Што ме ево сада снађе,
Нити сам се никад надо
Да ме овде ђаво нађе.
К'о што рекох, чаше беху
Око мене с обе стране,
Оне леве увек пуне,
Ове с десна навек празне!
Ја се чудим али ћутим,
Заверим се сам у души
Да потајно одсад пазим,
Ко то моје чаше суши?
Кад једаннут ја упазим
С десне стране крај менека
Нешто ладно као змија
Једва налик на човека.
Гледнем боље и — тргнем се
Од стра' хтедо да полудим,
Ама опет повратим се
Да дружину неупудим.

То је била — ох, ужаса!
То је, браћо, самрт била,
Увукла се у мејану
Па је с нама вино пила!
Шта да радим? притајим се
Па устанем од астала,
На част јање, на част вино,
На част, брате, сто бокала.
Њој налијем пуну чашу
(А нешто се мало просу),
Па док она вино пила
Ја украдем њену косу.
Е, сада ме страва прође,
Кад ми самрт тако пала,
Оснажим се, и вежем је
Баш на ногу од астала.
О да видиш праћакања
Од самрти од костури,
Оће вино да нам проспе,
Оће астал да претури,
Па ме стаде преклињати
Да је пустим, тако м' среће,
А куне се сиротица
Да ме нигда дират' неће.
Је ли тако? одма скочим
И одрешим мога роба,

Вес'о, што сам јунак стеко
Да с' небојим никад гроба
Дам јој косу, она оде,
А зорица већ засвити . . . .
О да ли ћу још'те кадгод
Тако чудан санак снити?! . . .

У Крагујевцу 1859.

ОРАО.

Летео је ор'о сури
Нагло, као лов кад јури,
Летео је под облаке,
Под огњене сунца зраке —
Зар да звезде види сјајне
И да дозна силе тајне,
Ил да лучу снесе ниже
Да га греје поизближе!
Летео је сури ор'о
Као да бп Богу мор'о,
Летео је нагло, јако,
Летео је све једнако;
А остале тице мале
Своју песну цвркутале,
Цвркутале а незнале
Да л' је ор'о летет' мор'о? —

Лети ор'о више, више,
Облаци га заклонпше,
Невиди га више око
Орао је већ високо. —

Гњездо му је у врх стене
Модрикасте и студене,
А у гњезду тићи мали
Тек што су се перутали;
Али да су њима била
Порастела вита крила,
Тице мале добро б' знале,
Да л' је ор'о летет' мор'о! . . . .

С оне стране од облака
Да л' имаде света кака?
Ако има, каке ћуди,
Да што орлу ненауди?
Е је ор'о тамо тео,
Па је тамо одлетео! . . . .

Рујеви су већ облаци,
Спуштају се сјајни зраци;
Сунце веће гору злати —
Орла нема да се врати.
Тврда стена жељно чека
Свога орла издалека.
Тице мале песну поју
Ал некликће ор'о своју;
Вече иде, ноћ се спрема.
Сурог орла још'те нема —

Далеко л' је одлетео
И даље би можда тео!
Ну кажи нам чарна горо
Да л' је ор'о летет' мор'о?

Сунце сјало па престало,
И за модру гору пало,
А тама је брег завила,
Чим га луча оставила.
Свуда тијо мртво свуда,
К'о да г' тишти земна груда
Е у тами живот чами! . . .

Кад је била зора бела
На истоку измилела,
Даница је мила сјала,
А пре сунца ишетала.
Ор'о сури небом јури,
Те се ладној стени жури,
Сјаји му се кљун тврђани
Златном капљом попрскани,
А увите канце биле
У сребро се опениле.
Далеко је ор'о био
И лов чудан уловио:
Под крилима носи луну
А у кљуну сјајну круну . . .

Осменула с' рујна зора,
Затрептала ладна гора,
Стена тврда, стена стара
Загрлила господара;
Тићи с' мали радовали
Кад су орла угледали,
Ша се дивно раздрагали,
Од милоте прокликтали
А тичице цвркутале,
У цвркуту шапутале:
Ој кажи нам рујна зоро
Да л' је ор'о летет' мор'о? . . . .

У Крагујевцу 1859.

СОКО.

Шестарио соко ал није високо
Већ само над стеном ладном и зеленом.
У округ се вије и крилима бије —
Да му когод тиће уграбио није?
Није! — Тићи мали у гњезду се збрали
Па су жалостивно сокола гледали.
У гњезду су сами од јутра румена
Чувала их гора и стена студена.
Сокола им нема да их од зла брани,
Да их жедне пои, да их гладне рани;
Него се над стеном вије и шестари,
Близу је до гњезда — што за њега мари. —
Жалостивни гласи из гњезда се чују,
Соколићи мали цвиле и тугују.
Соко крил'ма бије, своју тугу крије,
Стена тужно гледа, где му добро није. —

Шаровита змија кришом и истија
Покрај ладне стене пузи и увија,
На се гњезду жури, своме лову спеши,
Соко озго гледа и пера кострешн.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

Јоште два, три педља, па б' цели доспела,
Ал је тога часа у вис одлетела.
У кандама љутим сокола се вије
А соко је чупа и кљуца и бије.
Соколићи мали сокола гледали
У страху бијаху ал се радовали.
Радује се стена, нема више гује,
И соко се смеши јербо мило му је . . . .

У Пожаревцу 1859.

ЦАРИЋ.

Тице свакојаке : косови и чавке
Јастребови, врабци, сове, кукумавке,
Голубови. чворци, детлићи, славуји,
Брегунице, роде, ждралови, крагуји,
Гавранови, жуне, сврake и пупавци,
Стрнадице, плиске, шеве и пузавци,
Соколови, сојке, зебе и сенице,
Препелице, ласте, вивци, јаребице,
Још и јато врана, јато кукавица,
И сијасет других различитих тица —
Све се сакупило с гора и пустара:
Да бирају себи цара и главара!
Куда с' год обазреш свуда видиш реда,
Свака зверка врши, што лав заповеда,
И људи слушају својега главара —
С тог и тице оће да имају цара!
Гавран гаче: мене; кукумавка: мене,
А сврака крекеће: изберите мене;
Пупавац рогуши с' да се препоручи,
А Буљуна опет за себека бучи.
Тако жели врабац, тако кукавица,
— Није шала царем назвати се тица!

Једна другу неће, свака има мане
Немож' да се сложе главе усијане. —
Тај је конгрес трај'о дуго и задуго
Е свак' једно мисли а говори друго.
Тад скоче славуји, те им проговоре,
И тице се сложе, па се договоре:
Гложити се овде никако нетреба,
Но да лете скупа пут висока неба;
Па која од тица највише одлети
Ту ћеду тек себи за цара узети. —
Залупаше крила, тице се понеше,
И са земље гњиле у вис се однеше,
Лети облак црни, у небо би хтео
— Престола се царског јако зажелео!
Сиротица сова најпре посустала,
Те с' вратила натраг и на земљу пала.
За њом друге редом слетале су доле
Е немогу снагом сили да одоле.
Није много прошло — све с' на земљи биле,
Те кошију сјајну тако изгубиле.
Само оро ост'о и он још'те лети
— Ето, ко ће тичиј прест'о заузети!
Најзад и он кликне: е више немогу,
И пойти доле, где скупштина била;
Кад славић тек писне: а ја још'те могу,
Излетивши испод орловога крила!

Е курвић се био под крило сакрио,
Да би тим лукавством тице преварио,
На на престо царски он да се посади
— Ма сваком је мило да се владом слади,
Царем посто није, орли му недали
Ал су га одтада сви царићем звали . . . .

1859.

СТРАХ.

Пала је звезда с неба на земљу,
Јестаство цело зачуди с' том,
Добро са злим се дотакло било
И муња сијну и пуче гром!

Сунце је сјало па сад престало
И његов сјајан пао је зрак,
А црна тама цредузе сама
Светом да влада и буде мрак.

Лежи тамнина, на земљи струји,
К'о да је туна паклени дом;
Светлаци грозно врцају мраком,
И муња сева и пуца гром.

На земљи било весеље врило,
А сад нечује с' радостан клик,
Мртвачком стравом све се залило,
Животно свако — самртан лик.

Природа стала, јестаство с' руши
Почетку да се поврати свом —
Боже, зар нећеш света да спасеш?
И муња сева и пуца гром!

Зацвиле земља од тешка јада,
Пучину проби жалостан тон,
Тресу се брда, камење пада,
Олуја руши, кућу и дом.

Облак се проли, и земљу поли,
Бујица кида и носи лом - -
Боже, зар нећеш света да спасеш?
И мућа сева и пуца гром!

Јаук се диго до самог неба,
А облак пао на земни прах,
По земљи плива огњена мућа,
Гром распростире трепет и страх.

О Боже благи! утоли јарост,
Пораженн тако вапије свет —
Грмљава грми, дрма и тресе
И вијор вије жалостан смет.

Људи и жене и ситна деца,
Све је у лелек подигло глас,
У страху дркти у плачу јеца:
Господе вишњи о спаси нас!

Зверови горски с' у урлек дали,
Хука се дигла по свету свом,
Море се бујно долином лије —
И муња сева и пуца гром! . . .

Кад наједанпут на небу сијну,
И зрак се просу по свету свом,
Тамнина црна од часа мину,
Угаси с' муња, умуче гром.

У пуној слави Господ се јави
И с неба грмну Вишњега глас:
Покај се свете, па се поправи,
Јер ево крајњи куца ти час!

Доста си, подли, чинио зала,
Обар'о другог да сијаш ти,
Гонио врле, да би ти фала
Казали они, што су к'о ти.

Доста си сплетке плео проклете,
Тровао брата рођени брат,
Син отца клао — покај се свете!
Ово је сада последњи сат! . . .

Ја се скамених, кад видех тужан
Да је приспео тај судњи дан,
Од страха паднем, па се — пробудим
Ох, срећа што је само тек сан!....

1859.

ВЕЧЕ.

Боже, Ти си — Бог!

Пламени зраци сунца вечерњег седоше тијо
Модре на врхове Фрушки. На Авалу бацише
стражу,
Мирно да меком по пољу и рудини вечеру
пасу.
Облац'ма сићаним, дивно позлаћених крајева,
запад
Окићен, трепти рујном у огњу вечерњега сунца,
И у тихи, Саве и Дунава, таласи бистри
Дивно с' огледа небо позлаћено. Зидови бели
Гордог Београда жуте неранџе омиљену боју
Радо узеше, с лучом да б' сунчаном сродниј
били.
Све се у рујево златну обукло одећу сунца,
Све је меком зраком и пламом посуто било.—
Лаки чуниħ, Саве на изливку, танане сече
Таласе бистре, пругу за собом остављајућ'
златну;
Бисерне искре, лаког са весла одбијене, чар-
но с',

Као рубин и алем, у зраку преливају сунца. —
Липом под китњастом руже крај густог и мирисног жбуна
Меком на бусену седи девојка са млађаним момком,
Дојећи срце и уста надземном и небеском сласти,
А лаки ветрић тије и благе и мекане душе
Мирис румене руже по градини сеје и веје . . . .
Топе се чуства умилна при погледу драгости бајне,
Милина милину прати и красота душу нам чара.
Удивљен стајо сам башти крај леје на тананој стази,
Раздраган гледао дивне и чудне неба милине:
Како се рујно сунце опрашта са дубравом меком,
И како славуј љубким и сладким растрептао гласом
Тихи му покој желећи и сам се покоју стреми. —

* * *

Чудна су дела Твоја и велика небесни Творче.
Љубав је Твоја дивна, и дарови виспрени, сјајни!

Ово јестаство, чуства што нежном подиже
свету,
И срце меким у грудма распаљује усхитним
жаром;
Ове красоте неба и милине шарене земље,
Душу што својим чаром у небеске одводи снове:
Све су то Творче дела и изрази љубави Твоје,
Све су дарови Отца обљубљеној деци и земљи!
Овај пламени зрак, што горе зелене злати,
И плаво остављајућ' небо позива веселе звезде;
Овај раздрагани цвркут по жбуну лепршајућ'
тица,
Долазак тије ноћи што љубким здрављају гла-
сом;
Ова искрена срца, што љубов гоје у грудма,
И небо сносе на земљу, да сласти обаспу жи-
вот:
Ти си саздао, Творче, и љубвом задануо Твојом
Свету на радост да су, а Теби на славу и
хвалу!
Чудна су дела Твоја и велика, вечита славо,
Љубов је Твоја дивна, и дарови виспрени,
сјајни!
И јарки зраци сунца, и блага ноћи тишина,
И бледост месеца скромног, и љубкост сићa-
них звезда,

И мирис шареног цвећа, и гласак сладког сла-
вуја,
И бистра роса зоре, и нежно дишући лаор,
И зрак и мрак и небо и земља и биље и тице:
Све се то Теби клања, и Теби служи и пева,
Све то Тебе хвали и дела прослављ Твоја!
О непојамна славо, премудра светињо неба,
Моја Те душа узноси са цветка дисањем неж-
ним!
Чудна су дела Твоја, и дарови Твоји су сјајни,
Љубов је Твоја дивна, и селена слави Те От-
ца! —

Ох . . . .

Ох да ми је једном само
Да с' испуни жеља пуста:
Да — к'о лептир на ружицу —
На њезина па'нем уста!

Ја би тада срећан био,
Та свет би ми био дражи,
Мед би с уста кадар био
Сваку тугу да ублажи! —

1859.

СОНЕТ.

Триумф беше велики, ај големи Боже!
Ватромет је блистао — да с' брже угаси;
Но да ли се застиде надути таласи
Кад напреглост обалу да сруши неможе? —

Љуби браћу и кућу, та за отца живи;
Боже дај му живота, ако тако мисли! —
Ох, људи би Христа сад још јаче притисли,
Кад би сиш'о опета да на земљи живи . . . .

Од толиких светиња само су имена,
Па и она давно су веће оскврњена,
Јер нечиста, саблазна изричу их уста.

Још да није овака свеобртна сила,
Ноћ мекаша крваве сузе би пролила
А што подлост никако незатвара уста . . . .

КОМПЛИМЕНТ.

О Луизо ал си лепа,
Сваки ти се дивет' мора!
Виткија си него вила,
Руменија него зора.

Очи твоје сјајне звезде,
Мерцан-уста чаша меда,
Чело, исток у прозорју,
Цело лице осмех неба.

Груди твоје гњездо дражи,
Мека коса нојца тија,
На лицу ти сунце грије,
А с гр'оца месец сија.

Ал залуду сви ти чари
И лепотне све врлине,
Л у и з а си, па т' неволим
Што ти М и л к а није име!

1860.

ЗОРА.

Бајна зора сишла одозгора
И шетнула крај белога двора,
Па на прозор мало с' навирила,
Угледала, па се удивила:
Видла себе а лепшу од себе,
Белу вилу у свом руменилу,
Видла чудо — анђелак је био —
Лепа цура спавала је тијо.
Ћути зора, ал јој шапћу груди,
Желела је да цуру пробуди.
Тајно ушла, крај девојке стала,
Бајном лицу мек пољубац дала;
Пољубац се просуо по телу
Пробудио девојчицу белу.

* * *

Зоро сјајна, ох зорице бела,
Што ме ниси са собом повела?...

1860.

НЕБИ БИО . . . .

Неби био тврда стена
Маовином покривена,
С облацима да се борим,
Да вечности сјајној дворим.

Неби био поток мали
Са весели лепи вали,
Да дубраву меку квасим,
Да кошути жеђцу гасим.

Неби био славуј тица
Мила мајска певачица.
Да на сусрет зори појим.
Да румено јутро дојим.

Већ би желео зумбул да сам
Пун мириса, леп и красан,
Да се цуре ките множе,
Да ме волу лепе моме. —

1860.

ЛАОР.

У градини липа мирисава,
А под липом зелени се трава,
А на трави ђерђев од седева,
Крај ђерђева заспала је дева.
Липа шушти те ми цуру буди
А лаорић мирише јој груди. —

* * *

Ох лаоре, издајица ти си,
А што море повео ме ни си? . . . .

ЦВЄТИ.

Сабља је то била, не хитлена мушља,
Што зелену гору обасјала зраком;
Закликтао соко, јекнула је гора,
И јуначки борци већ су под барјаком.
Још је крвца врела, што се с ножа цеди,
Крваво је руво у српских јунака;
Подигла се рука, која круне вреди,
Тргло се оружје противу Турака.
Пламти око жељно, душманина тражи,
Дркте устне вреле — Господара моле,
Понижени понос на освету дражи,
И крваве сабље блистале су голе.
Јесте л' спремни браћо? — Давно и одавно,
Загрме јунаци, к'о из једног грла,
Ил слободни бити, ил умрети славно —
И крвава земља тутњила је прла.
Таково је мало веселје гледало,
Што јунаци чине од бојне милине,
У радости већој силно задрктало —
И само би пошло да са њима гине!

Води нас Витеже, на Турчина води,
Кликће чета бојна своме Господару;
Поведи нас слави, поведи слободи,
Та животу води славни Господару! —
Просу се тишина, жарко срце ћути
Сваки чека шта ће од Војводе чути;
Глас загрми (барјак затрепти у руци):
Ево, браћо, мене, ево рата с Турци! —

РОСА.

Тија нојца, недро уздисаја,
Што нам живот благотом напаја,
Сиса росу из танког облака,
Сипа зори на криоца лака.
Зора лице умила и груди,
Па шетнула да цвеће пробуди!
Манула је својом златном косом,
Румен-ружу покропила росом.

* * *

У градини блистало пролеће;
Развило се свакојако цвеће.
Цура бела вилинскога тела,
Папучицу на нози донела,
Па се шеће; а по росном цвећу
Лептири облећу.
Алем тражи у алему пара
А милота драгости кад чара,
Милина се за милину дала:
Бела цура ружу узабрала.

Па колко јој ова ружа мила,
Од мнлоте цветак пољубила.
Роса мала што на ружу пала
На руменој устни заостала —

Росо сјајна, ох росице мила,
Што ме ниси у себе стопила?....

ЛЕПА ЗОРО . . .

Лепа зоро, ој диклица бела,
Шта си мени с истока донела?
Ја нетражим злата ни алема.
Туна дражи за менека нема.
Него зоро, ох зорице мила,
Ти си, рано, у Ђурђији била.
Ђурђија је гњездо девојака
Туна има цуре за јунака.
Па зорице слађана и бела
Што ми ниси девојку донела? —

МОЈА ЦУРА.

Имам једну цуру —
Нека се крије загорка бела,
Нека се клања поносна јела,
Нека се стиди румена зора,
Та цури с' мојој поклонит' мора;
Е дивнија цура него све дивоте,
Ај та лепша ми је него све лепоте —
Таква ми је цура!

Кад голуб гуче гледам га радо,
Кад славуј пева слушам га радо,
Кад зора свиће срце ми радо,
И волим бело јагњенце младо;
Ал код моје цуре — љубимчета Бога —
Потамне сви чари јестаства овога
Таква ми је цура!

Гром нека грми, мућа нек сева,
Пучином нек се јека разлева,
Нек сукти огањ испод те коре,
Нек тутњи хуком то сиње море;

Један осмех само моје цуре миле
Све ће да утиша стихије и силе —
Таква ми је цура!

Крваво око дивљега звера,
Тврђано срце Робеспијера,
И оштри зуби риса и вука,
И тешка рука крвног хајдука —
Један поглед само, пун чаровне дражи,
Кадар је сву зверску јарост да ублажи
Таква ми је цура!

Сладак је покој при тијом сану,
Вес'о је живот на лепом дану,
Топе се бриге у рујном вину,
Радује с' мајка млађану сину;
Ал на меким грудма моје цуре миле
Набеске су силе тек рај начиниле —
Таква ми је цура!

Па сад нек земља пропадне ова,
Нека је здроби сила громова,
Нек је у пепо свије олуја,
Нека је стопи вечита струја;

Ја ћу с мојом цуром свуда наћи раја
Ма и на дну било пакленога краја —
Таква ми је цура!

1860.

ДИЈЕТА.

Када ме зли људи
За срце уједу,
Па ме онда груди
Горко заболеду:

Ја се тада латим моје звучне лире,
Те да ми се бурне груди поумире;
Грмне лира звуком, врази се разбеже —
Победа је твоја, попевај витеже!

* * *

Кад ме бриге које
Смутно завиједу,
Па ме груди моје
Тужно заболеду:

Ја се тада рујном попримакнем вину,
Да ме бриге црне тако одумину:
А вино се пени, узаври и реже —
Победа је твоја, пиј врли витеже!

* * *

Кад помислим људи
Како умиреду
Па ме тужне груди
Сетно заболеду:

Ја се тада цури у наруча хитим,
Да бар меке груди сладости наситим;
А цура ме грли, љуби и притеже —
Победа је твоја, о љуби витеже!

1860.

ПОЛАЗАК У СВЕТ.

Учио сам —
Ђак сам био одкад се родио,
Другаче се нисам запамтио!
Па у школи и горког је било,
Ал и опет — добро ми је било,
Е сам глед'о свијет и човека
Само издалека!
А у свету видео сам свуда,
Видео сам свакојака чуда:
Леопарда, медведа, слонова,
И лавова, тигрова, волова,
Магараца, бивола, вукова,
И лисица, творова, смукова,
Велзевула, мајмуна, хијена,
И рисова. јелена, сирена,
И акрепа, отровитих гуја,
Јастребова, врана и славуја —
Све сам глед'о и видео свуда,
Ев' овака и још грђа чуда,
Гледао сам свијет и човека
Гладао га само из далека!
Али ево по нароку судбе
Сад полазим међу њине зубе,

Међу шапе и канџе им круте.
Међу људе — међ зверове љуте.
Шта ме чека? — Да се колјем с њима,
Да се борим с љутим зверовима!
Борба ова врло скупо стаје,
Крвава је и до гроба траје!
Но Ти Боже, што ме с неба гледиш,
Ти ћеш враге моје да победиш;
Ти си силан а истину љубиш,
Злочастиве Ти ћеш да погубиш.
Јоште дај ми сабљу Обилића,
И буздован Марка Краљевића,
И Рељино копље убојито,
И Вељково срце халовито,
Па нек зверје на мене налети:
Ја ћу му се моћи одупрети.
Оштра ђорда и буздован тешки,
Бојно копље и јунак витешки,
Одолеће нападу највећем —
Помоз' Боже ја се у свет крећем!

1860.

РАЈ.

Ој у школи кад сам био,
Учитель ми говорио:
На небу је рај.
Тамо радост душу срета,
Тамо дивно цвеће цвета,
Там' је вечни мај.

А други ми опет рече.
Послушај ме о човече
На земљи је рај.
Када ти је савест чиста,
Кад у души покој блиста
То је онда рај.

Ал ја нађох бољег раја;
У милоти загрљаја
Цуре трепти мај,
Ој на гдудма лепе моме
У пољубцу слађаноме —
Тек је прави рај!

1860.

ЉУТИЛО СЕ ВИНО —

Рујно вино љутило се на ме,
Што ја певам све девојке саме,
А о њему досада никако,
Жа' му било и љутило с' јако.
Па зарекло с' у својој памети,
Како, тако, да ми се освети.
А што с' лудо заверило било,
То је кивно збиља учинило:
Љуто ме је војина опило.
Те ја јадан тим окићен цвећем
И овамо и онамо с' крећем,
Па се сплетем и паднем — о људи!
На мекане девојачке груди . . . .
Ао рујно проклето небило,
Ал си ми се љуто осветило! —

1860.

ЧЕЗЊА.

Има једна цура —
Шта је Багдад? — сву б' Азију дао,
Само кад би знао
Да ме има у срдашцу своме;
Па и круну и још пола света
Само цура лепа
Кад би била у харему моме!

Још ђурђија на својему крилу
Није 'ваку вилу
Однијала нити одојила;
Још Ал-Камрах није 'вако чедо
На земљици гледо,
Као што је лепотна Ал-Мила.

Око њено, алемово врело,
Земљу б' сагорело,
То ли срце у човеку неће;
А коса јој прамен ноћи црне
Када заогрне
Ђулистану мирисаво цвеће.

На грудма би, где је Алах мио
Рајевину слијо,

Све небеске силе обамрле;
А под грлом, где Израфил седи
Те Ал-Јанат гледи,
Хуније се пророкове грле.

На лицу јој дише кита ђула
И росног зумбула,
Те потреса срце у грудима.
Ох на крилу кад би мог'о њену
Амбром поливену,
Вечно клањат' смерна Седарима!

Шта је Багдад? — сву б' Азију дао,
Само кад би знао,
Да ме има у срдашцу своме,
Та сва неба жртвовао би мила
Само кад Ал-Мила
Шетнула би по харему моме! —

1860.

Ал-Камрах, месец. — Израфил, најсветији анђео, који је постао из зраке Алаховог престола. — Ал-Јанат, што и рај. — Амбра, најмирисавија трава. — Седарим, ноћна молитва у Мухамедоваца. — Хуније, рајске дикле.

Па пукни громе тешки што т' облак таман дoји,
Пукни и грмни јеком, ево ти груди мојих!
Здроби ми вита ребра и здрузгај сетну главу,
Стопи са света овог, предај ме забораву ....
Испуни жељу твоју, засити твоје жуди.
Пукни и грмни јеком, ево ти мојих груди!
Мислиш ти да ћу камен заплакат' за животом!
И да ћу жалит' сетан за земском том дивотом?
Мислиш ти да ћу челик процвилет' већим јадом,
И да ћу чезнут' жудан за земском том наградом?
Неварај с' хитра стрело, малена ти си сила,
Да би ми толку тугу у груди моје слила;
Мала је твоја снага, да би ме удар стрео,
Страшит' ми можеш тело, ал дух ће остат' цео;
Па ће из праха свога смејат' се твојој стрели,
Пркосит' худој души, ругат' се холој жељи. —
Пукни и грмни јеком. те излиј једке груди,
Бар да се имају чему насмејат' ови људи.
Стрела ћу твоја звизнут' устрелит' — земљу .... ха, ха!
(Смеје с' крилата душа), делије нуто плаха!

Ал пукни, груни хуком, замани тешком руком,
Нек паднем дрска стена крвава, разбијена;
Нека се здробим челик, нек прснем од твог
страха,
Па нека нема мене на свету овом . . . . ха!
ха! -

У Лучици 1860.

БУЛА.

Там у Цариграду
Где се жене ни видет' недаду,
Неки људи једног Грка знаду,
Кога буле у харем украду,
Па га љубе а Турци незнаду.

* * *

Једног дана, баш кад сунце село
Иза горе у то море сиње,
А јестаство трепавице свело
Да почине, да га умор мине:
Пошетала Султанија млада,
По ђулбашти, где мирише цвеће,
Па га гледа, а све нешто преда,
Па с' обзире и плахо окреће,
К'о да с' боји од невера којих;
Или чека на недарца мека
Свог драгана севдалију Хана
Да је љуби . . . .
Месец бледи кроз гранчице гледи
На Хануму, на ту булу лепу,

Порумени па опет побледи,
Зар од чуда што у своме веку
Још невиде овакова лица;
Па се мање сићаних звездица,
Него дркти а за булом жуди,
Па јој тражи те пунане груди
Да их љуби . . . .
А Зелида, најлепша од була,
Часом седне крај румена ћула,
Не да с' поји мирисом и дахом,
Но да чека са жељом и страхом
Свог драгана — идол срцу своме —
Да га прими крилу меканоме,
Да га греје на прсима врелим,
Да рукама пригрли га белим
Па да љуби . . . .
Али часом пламеном ускипи,
Плахо ћипи, папуча зашкрипи
А шамлије шалваре зашуште,
Кафтан перја, фереџа се шири,
А што студен поветарац пири,
Те је лади а медом се слади,
Па облеће као лептир цвеће,
Тражи грло и под грлом груди
Да их љуби . . . ,
Опет седне и у небо гледне;

Звезде трепте миленога сјаја,
А Зелида пуна уздисаја.
Па уздане и опета плане,
Хитро скочи — гореду јој груди,
А у жбуну булбул се пробуди,
С гране прне, Зелида с' осврне,
Жељно гледа и преза и трне
Да л' већ иде да га очи виде.
Дакћу груди, јелече се тресе
А кроз свилу недра провиде се;
Месец сјаји, врелу жељу таји,
Па се труди да падне на груди
Да их љуби . . . .
Ноћца тија, само ветрић веје
Звезде трепте и месец се смеје,
У градини тишина је нема,
Ђул мирише, Зелида уздише,
А што још'те драгана јој нема,
Па је сетна, па је жалостивна,
А звездице у трептању своме
Желе врелом недру њезиноме,
Да г' окite и да га порубе
Па да љубе . . . .
А ноћ расте и старија бива,
Харем бели ладан мрак покрива;

Све је мртво што је живо било,
Меком струком сана се завило.
Само була у градини седи
Небо гледи, а тијо беседи:
Ој звездице, тако т' сјаја твога
Да ли виде где драгана мога?
Да ли иде да Зелиди дође,
Да л' га виде, кажи звездо мила,
О кажи ми, тако сјајна била!
Звезда ћути па трепти од дражи,
А мрак студен бело грло тражи,
Свилна недра и мекане груди
Да их љуби . . . .
Тако була у градини чека
Свог драгана на недарца мека.
Плане, клоне, преза и боји се,
Ћипи, стане, малакше - бори се,
Слути, гледа, слуша, обзире се,
А лаорић ћул-мирисом тресе,
Ћул мирише, Зелида уздише.
Звезде трепте, вес'о месец сјаји
Па се меша с врели уздисаји,
Да с' окупа и да се освети,
Али шушањ тишину пробуди,
Крцну врата — Зелида полети,

А већ драган пао јој на груди
Па је љуби . . . .
Зорска роса кад на ружу кане,
А зрак сунчев на обоје па'не,
Бела ружа пупуљак растресе,
И у лицу дивно порумени,
Слађан мирис градином разнесе,
Цветак блиста сунцем пољубљени —
Гори була на грудма ђаура ;
Ђаур љуби, к'о да огњем гори,
Була љуби, срце да сагори.
Груд на грудма недро недра пои,
Срце с' врело пољубцима дои.
Љуби Филас и Зелида љуби,
Једна душа у другој се губи.
Речи нема само загрљаји
И сићани; сладки уздисаји;
Па се љубе — оће да згореду,
Па се грле, па се милуједу . . .
А мрак мио ветрић уставио,
Те да чује како се милује.
Звезде гледе, сјају и трепере,
А месец се кроз облаке вере,
Да их види, да им позавиди.
Па опет се у облачак скрије
Да их сјајном зраком неодкрије

Е се боји од невера којих. —
Али нојца. најближа султану,
Зар видела стреду отровану,
Протужила, горко заплакала,
Љубовнике сузом покапала . . . .
Гром загрми, оштра ђорда звекну
Филас паде, а Зелида јекну.
Јекну, хукну — у крви умукну.
Над обоји крвав Султан стоји,
Риче, грми, ђул-жбунове јече,
Арелан љути још ђаура сече;
Крв се пуши и са ножа цеди
Мучан Турчин мртву буду гледи — —

Сјајне звезде угасиле зраке,
Бледи месец заш'о за облаке,
Нојца мека ладне сузе рони,
А мрак студен уздахом ромони,
Мрка пара с крвавих недара
Башту тишти, ђул-пупољке суши
Од булбула кукавицу ствара
Да за лепи љубовници тужи!

* * *

А на месту, где је крвца пала,
Бела тулба тужила је мала.
На њој спомен тужна слова реже:
Овде Филас и Зелида леже! —

1860.

. . . . ЈОШ НИСМО ГОТОВИ!

Почекајте мало, ви црни попови,
С погребом Војводства; — још нисмо готови!
Војводство је војник, а сви добро знамо,
Какову му пошту ваља да одамо
Кад грађанин умре, доста му је само,
Ако му молитве гробне очитамо;
Али кад се војник има да сарани,
Ту морамо више бити постарани:
Да топ који груне, да пушка загрији,
Да задркти земља, да се гроб затресе,
Пре нег „вечна памјат“ што ће да с' опоји,
Пре нег што ће тело у гроб да с' унесе. —
Почекајте дакле, ви црни попови,
С погребом Војводства; — још нисмо готови! . . .

1860.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ У НОВОМ САДУ

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19 Ср I 164/1.1